

«És el coneixement una creença vertadera justificada?»* Introducció i traducció al català de l'article d'Edmund Gettier**

Miquel Montserrat i Capella

Universitat de Barcelona
miquelmontserrat@ub.edu

Resum

L'any 1963, Edmund Gettier publicava, a la revista *Analysis*, volum 23, el seu article titulat «És el coneixement una creença vertadera justificada?», cridat a marcar una època en l'epistemologia contemporània. En presentem aquí la traducció al català, precedida d'una introducció destinada a contextualitzar mínimament la seva aportació i seguida d'una bibliografia molt breu i selectiva.

Paraules clau: Edmund Gettier; el problema Gettier; Gettier; l'anàlisi del coneixement; epistemologia; teoria del coneixement.

Abstract. “*Is Justified True Belief Knowledge?*”: *The Catalan translation of Edmund Gettier's article with a brief introduction*

“Is Justified True Belief Knowledge?” by Edmund Gettier was published in *Analysis*, 23, in 1963, and immediately became a landmark in contemporary epistemology. We offer here the Catalan translation of Edmund Gettier's epoch-making paper with a brief introduction and a selected list of references.

Keywords: Edmund Gettier; the Gettier problem; analysis of knowledge; epistemology; theory of knowledge.

Sumari

Introducció	Edmund Gettier. «És el coneixement una creença vertadera justificada?»
Referències bibliogràfiques	

* Edmund GETTIER (1963), «Is Justified True Belief Knowledge?», publicat originàriament a *Analysis*, 23 (6), 121-123, i reproduït a Paul K. MOSER i Arnold VANDER NAT (2003), *Human Knowledge: Classical and Contemporary Approaches*, 3a ed., Oxford University Press.

** La traducció del text s'ha fet amb el permís d'Oxford University Press.

Introducció

L'article d'Edmund L. Gettier, «Is Justified True Belief Knowledge?», del qual n'ofereim aquí la traducció catalana, no necessita segurament gaire presentació. Publicat l'any 1963 a la revista *Analysis* (volum 23, p. 121-123), aquest brevíssim escrit va aconseguir, d'entrada, sacsejar de manera virulenta el camp de l'epistemologia anglosaxona i, tot seguit, obrir una línia tremendament productiva de recerca en la filosofia contemporània, coneguda habitualment amb el nom *analysis of knowledge*, una línia la qual, per bé o per mal, ha fet i encara fa sentir amb força els seus efectes en la teoria del coneixement com a disciplina filosòfica general¹.

Edmund L. Gettier va néixer l'any 1927 a Baltimore, Maryland, es va formar a la Universitat de Cornell, on es va doctorar l'any 1961 i, des de l'any 1967, ha estat professor en el Departament de Filosofia de la Universitat de Massachusetts a Amherst. En la seva (exigua) pàgina web acadèmica, Gettier ens informa de la seva condició de professor *Emeritus* i, per bé que no se li coneix cap publicació posterior al cèlebre article, dóna a conèixer les seves àrees de treball: filosofia del llenguatge, metafísica, lògica modal i semàntica formal².

L'objectiu de l'anàlisi del coneixement (*analysis of knowledge*) és respondre la qüestió següent: quan podem dir que algú coneix —o *sap*— allò que expressa una proposició? O bé: què significa afirmar que «S sap que P» (on S és el subjecte que coneix i P la proposició coneguda)? Exposat de manera més tècnica, es tracta de determinar les condicions individualment necessàries i conjuntament suficients que ha de satisfer el coneixement —més específicament, el tipus de coneixement anomenat *proposicional*—, perquè sigui considerat coneixement pròpiament dit, coneixement en sentit estricte.

La qüestió al·ludida en si mateixa és, certament, d'antiga i noble prosàpia en el camp de la filosofia i, més específicament, de l'epistemologia filosòfica, com palesa el fet que una de les qüestions centrals en les filosofies de Plató i Aristòtil és, precisament, determinar en què consisteix l'autèntic coneixement —determinar què és el «saber» (*epistēmē* o *noēsis*, en dues de les caracteritzacions més usuals)— i, alhora, diferenciar-lo d'altres formes espúries del coneixement humà, com seria, per exemple, l'opinió o la creença (la *dóxa*). Més discutible, tanmateix, és que també *la forma que adopta la qüestió* del coneixement en l'anàlisi del coneixement mantingui una continuïtat idèntica històrica i filosòfica, malgrat les pretensions —sovint no expressament al·legades, però gairebé sempre implícitament assumides— en aquest sentit.

1. Mirem de ser el màxim de concisos possible en les nostres referències, com sembla que escau en una nota introductòria. L'efecte sobre l'epistemologia anglosaxona de què parlem pot jutjar-se a partir de Shope (1983), que recull de manera selectiva les rèpliques a Gettier fins a la data de la seva publicació. Sobre l'anàlisi del coneixement, ens podem referir a Ichikawa i Steup (2012), que ofereixen una revisió significativa de la versió anterior de Steup de l'any 2001. També específicament sobre el text de Gettier, resulta inescapable Hetherington (2005), com també Zagzebski (1999). No deixarem de mencionar el tractament de Gettier en la nostra llengua al capítol 5 de Blasco i Grimaltos (2003).
2. <<https://www.umass.edu/philosophy/faculty/faculty-pages/gettier.htm>>

En l'influent llibre de R. Chisholm sobre la teoria del coneixement, la primera edició del qual remunta a 1966, hi trobem recollides precisament aquestes pretensions en referir-se a «la definició» i a «la concepció tradicional o clàssica del coneixement»³. D'acord amb Chisholm, aquesta concepció del coneixement estableix tres condicions perquè existeixi coneixement en el sentit estricte referit:

1. La proposició ha de ser vertadera.
2. La persona que enuncia la proposició l'ha d'acceptar (com a vertadera).
3. La proposició ha de ser evident a la persona que l'enuncia.

Aquesta concepció ha estat batejada, després, amb el nom de la *definició tripartida del coneixement* i entronitzada com a explicació tradicional o estàndard del coneixement (*traditional or standard account of knowledge*)⁴. La definició estipula que el coneixement proposicional és *una creença vertadera justificada*. En aquesta formulació, hi són donades, *mutatis mutandis*, les tres condicions que ja proposava Chisholm:

1. La condició de la *creença*, que estableix que qui coneix o sap que P creu que P.
2. La condició de la *veritat*, que requereix que una proposició coneguda sigui vertadera.
3. La condició de la *justificació*, que exigeix que una proposició coneguda estigui adequadament justificada.

L'article de Gettier parteix d'aquesta definició tripartida del coneixement —la concepció JTB, d'acord amb les sigles que, en anglès, remetent als tres elements implicats: justificació (*justified*), veritat (*true*) i creença (*belief*)— i aporta dos contraexemples que, en la consideració majoritària de l'epistemologia analítica, falsarien aquella definició. És a dir, els casos adduïts per Gettier mostrarien que, malgrat que se satisfacin les tres condicions que formula la definició del coneixement, no podríem ni hauríem d'atribuir coneixement pròpiament dit al subjecte de referència. Els contraexemples de Gettier en si mateixos ja no eren, val a dir-ho, cap novetat en el moment de la publicació⁵, però, a còpia de rèpliques i contrarèpliques, aquells exemples han esdevingut l'arquetipus dels anomenats *casos Gettier*, casos d'on sorgeix l'anomenat *problema Gettier*, és a dir: què és allò que falla en la concepció JTB del coneixement,

3. Chisholm (1982), p. 125.

4. Steup (2005), p. 2; Ichikawa i Steup (2012), p. 2, en són només dos exemples.

5. Són força coneguts els exemples que B. Russell referia al seu llibre clàssic sobre el coneixement com a mostres de creences vertaderes que no constituïen coneixements: el cas del rellotge aturat que marca fortuïtament l'hora adequada o el del «coneixement» de la primera lletra del cognom d'un primer ministre anglès en una legislatura determinada que coincideix amb la del cognom efectiu, tot i que no és el cognom correcte (Russell, 1948). Sobre aquests casos, aportats per Russell i per altres, vegeu el capítol 4 de Chisholm (1982).

bo i fent possible l'existència de casos que la fan efectivament insostenible? i quina definició hauria de substituir-la adequadament?

Els exemples que proposa Gettier suposen una curiosa dissociació entre, d'una banda, la veritat d'una proposició (que afirma P) i, de l'altra, la falsedat de les raons que porten el subjecte a creure que la proposició és vertadera. Dit altrament, el subjecte estaria justificat a creure una proposició vertadera..., per raons que serien falses. Ara, en aquestes condicions, hem d'excloure totalment que el subjecte conegui que P? I si és així, per quines raons? I, sobretot, com s'ha d'entendre que algú estigui justificat a creure alguna cosa per raons que són falses? Partint sempre de la correcció general de la concepció tripartita del coneixement, una vegada acceptat el repte dels exemples de Gettier, es revela de manera immediata la innegable complexitat i fecunditat de la seva proposta. Simplificant, direm que, sens dubte, la història del problema Gettier pot reduir-se a la cerca i a la implementació d'estratègies per combatre l'aparent simplicitat del problema que plantegen els contraexemples. La reformulació d'alguna de les tres condicions, per norma general, la de la justificació, o bé la formulació d'una quarta condició que permeti fugir dels contraexemples, ha generat invariablement l'aparició de contraexemples nous —en una casuística sense fi i progressivament diversificada, al capdavant de la qual resulta a penes decidible quan ens trobem genuïnament davant d'un cas Gettier i, sobretot, sota de quines condicions podria considerar-se realment resolt el problema Gettier⁶.

Després de mig segle de profusa literatura sobre el problema Gettier, podem dir que regna encara una espessa incertesa en les perspectives de la seva resolució (o d'una hipotètica dissolució). Mentre que, en paral·lel a la inflació de casos Gettier, les propostes de solució s'han seguit acumulant, sense arribar mai a una de consensuada, no han deixat de sentir-se queixes autoritzades, dins encara dels amplis marges de la tradició filosòfica analítica, sobre la monotonia de la temàtica, sobre l'errònia centralitat del problema Gettier en l'epistemologia contemporània o sobre la inexistència mateixa del problema⁷.

Sobre les qüestions suscitées i d'altres que puguin tenir-hi relació, haurà de jutjar finalment el lector. Però no podem concloure aquesta nota introductòria sense aportar alguna precisió referida a l'així anomenada concepció «estàndard» o «tradicional» del coneixement. En el seu article, Gettier recull el sug-

6. Segons J. Turri, el casos Gettier «segueixen una recepta», la qual es fonamenta en el que, seguint Zagzebski, anomena *the double-luck structure*, que ell estima essencial: un esdeveniment (la mala sort) que normalment impediria que fos vertadera una creença justificada és suprimit per un altre esdeveniment (la bona sort) que determina que aquella creença acabi sent vertadera (Turri, 2011: 1). En el seu article, Turri segueix també una mena de recepta, consistent a presentar algunes solucions significatives al problema Gettier i a assenyalar-ne les insuficiències, per acabar oferint la seva pròpia solució al problema.
7. Hetherington ha titulat «El no-problema Gettier» el seu article recent sobre el tema que tractem aquí (Hetherington, 2010); Pollock i Cruz són vells abanderats de les referides queixes: per a ells, el *Gettier problema* «representa un desplaçament important i lamentable en el focus de l'epistemologia» (Pollock i Cruz, 1999: 14). T. Williamson també ha mantingut que els intents de resoldre el problema Gettier estan condemnats al fracàs per principi, perquè el coneixement no és pas susceptible d'aquesta mena d'anàlisi (Williamson, 2000, cap. 1).

geriment que la dita definició sembla que ja es troba en Plató i remet a dos coneguts passatges dels seus diàlegs, *Teetet* i *Menó*⁸. Malgrat tota la cautela amb què s'expressa aquí Gettier, és evident que, per mitjà de la seva citació, adopta i ajuda a difondre un dels equívocs més estesos en l'actualitat en la nostra disciplina. La idea que el coneixement —en el sentit del *saber*— sigui una espècie de creença, és a dir, que aquell hagi de consistir en una creença *plus* un seguit de determinacions, no sols no és cap tesi de la filosofia de Plató, sinó que, en aquest punt, cal situar-la precisament en els antípodes⁹. La tesi que coneixement i creença (*epistēmē* i *dóxa*) són gèneres radicalment diferents, en virtut de la seva referència a objectes de coneixement o a realitats dissemblants, constitueix un dels eixos fonamentals de la teoria del coneixement platònica (i, més genèricament, de l'epistemologia antiga). A l'esmentada concepció tradicional del coneixement, caldria, doncs, començar a cercar-li uns orígens força moderns.

Referències bibliogràfiques

- BLASCO, Josep Lluís i GRIMALTOS, Tobies (2003). *Teoria del coneixement*. València: Universitat de València.
- CHISHOLM, Roderick (1966 1.ª ed.; 1977 2.ª ed.; 1989 3.ª ed.). *Theory of knowledge*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall. Versió castellana de la segona edició: *Teoría del conocimiento*. Madrid: Tecnos, 1982.
- GERSON, Lloyd P. (2009). *Ancient Epistemology*. Cambridge/Nova York: Cambridge University Press.
- GETTIER, Edmund L. (1963). «Is Justified True Belief Knowledge?», *Analysis*, 23, p. 121-123.
- GRECO, John i SOSA, Ernst (1999). *The Blackwell Guide to Epistemology*. Oxford: Blackwell.
- HETHERINGTON, Stephen (2005). «Gettier Problems». *Internet Encyclopedia of Philosophy* [en línia]. <<http://www.iep.utm.edu/gettier/>>.
- (2010). «The Gettier Non-Problem». *Logos & Episteme*, I (1), p. 85-107.
- ICHIKAWA, Jonathan Jenkins i STEUP, Matthias (2012). «The Analysis of Knowledge». *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [en línia] <<http://plato.stanford.edu/archives/spr2014/entries/knowledge-analysis/>>. Aquesta és la darrera versió, significativament modificada, d'una sèrie iniciada per STEUP, Matthias (2001) [en línia] <<http://plato.stanford.edu/archives/spr2001/entries/knowledge-analysis/>>.
- POLLOCK, John L. i CRUZ, Joseph (1999). *Contemporary Theories of Knowledge*. 2.ª ed. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

8. Vegeu, a peu de pàgina, la nota 1 de l'article.

9. Gerson (2009) sent la necessitat de començar el seu volum sobre epistemologia antiga amb un primer capítol que il·lumini la diferència de la perspectiva antiga i moderna pel que fa al coneixement, diferència que centra adientment en l'aspecte que ací portem a col·lació.

- RUSSELL, Bertrand (1948). *Human Knowledge: Its Scope and Limits*. Nova York: Simon and Schuster. Versió castellana: *El conocimiento humano*. Madrid: Taurus, 1966.
- SHOPE, Robert K. (1983). *The Analysis of Knowing: A Decade of Research*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- STEUR, Matthias (2005). «Epistemology». *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [en línia] <<http://plato.stanford.edu/archives/spr2014/entries/epistemology/>>.
- TURRI, John (2011). «Manifest Failure: The Gettier Problem Solved». *Philosophers' Imprint*, 11 (8).
- WILLIAMSON, Timothy (2000). *Knowledge as its limits*. Oxford: Clarendon Press.
- ZAGZEBSKI, L. (1999). «What is knowledge?». A: GRECO, John i SOSA, Ernst. *The Blackwell Guide to Epistemology*. Oxford: Blackwell, capítol 3.

Edmund Gettier. «És el coneixement una creença vertadera justificada?»

En els últims anys, s'han dut a terme diversos intents de determinar les condicions necessàries i suficients perquè algú sàpiga una proposició donada. Els intents s'han presentat sovint de tal manera que poden ser exposats d'una forma semblant a aquesta¹:

- a) S sap que P
 SI I NOMÉS SI (i) P és vertader,
 (ii) S creu que P, i
 (iii) S té motius justificats [*is justified*] per creure que P.

Per exemple, Chisholm ha considerat que el que forneix les condicions necessàries i suficients del coneixement és això²:

- b) S sap que P
 SI I NOMÉS SI (i) S accepta P,
 (ii) S té una base de coneixement [*evidence*] adequada per a P, i
 (iii) P és vertader.

Ayer ha determinat les condicions necessàries i suficients del coneixement com segueix³:

- c) S sap que P
 SI I NOMÉS SI (i) P és vertader,
 (ii) S està segur que P és vertader, i
 (iii) S té dret a estar segur que P és vertader.

Sostindré que *a* és fals, atès que les condicions que s'hi determinen no constitueixen una condició *suficient* de la veritat de la proposició que S sap que P. El mateix argument mostrarà que *b* i *c* fallen si substituïm arreu «té una base de coneixement adequada per a» o «té dret a estar segur que» per «té motius justificats per creure que».

Començaré per fer dues indicacions. La primera és que, en aquell sentit de «justificat» en què el fet de tenir S motius justificats per creure que P és una condició necessària del coneixement de S que P, és possible que una persona tingui motius justificats per creure una proposició que sigui, en realitat, falsa. La segona és que, per a qualsevol proposició P, si S té motius justificats per creure P i P implica Q, i S dedueix Q a partir de P i accepta Q com a resultat

1. Sembla que Plató estigui pensant en una definició d'aquesta mena al *Teetet* 201, i que potser l'accepta a *Menó* 98.
2. Roderick M. CHISHOLM (1957), *Perceiving: A Philosophical Study*, Ithaca, N. Y., Cornell University Press, 16.
3. A. J. AYER (1956), *The Problem of Knowledge*, Londres, Macmillan.

d'aquesta deducció, aleshores *S* té motius justificats per creure *Q*. Tot retenint aquestes dues coses, presentaré ara dos casos on les condicions determinades en *a* són vertaderes per a alguna proposició, malgrat que, alhora, és fals que la persona en qüestió sàpiga aquella proposició.

Cas I

Suposem que l'Smith i en Jones s'han presentat per aconseguir un lloc de treball. I suposem que l'Smith té una base de coneixement sòlida per a la proposició conjuntiva següent:

d) En Jones és l'home que aconseguirà la feina i en Jones té deu monedes a la butxaca.

L'Smith podria tenir una base de coneixement sòlida que *d* perquè el president de l'empresa li ha assegurat que en Jones serà finalment el seleccionat i perquè ell, l'Smith, ha comptat les monedes de la butxaca d'en Jones fa deu minuts. La proposició *d* implica:

e) L'home que aconseguirà la feina té deu monedes a la butxaca.

Suposem que l'Smith veu la implicació de *e* a partir de *d* i accepta *e* basant-se en *d*, de la qual té una base de coneixement sòlida. En aquest cas, l'Smith té clarament motius justificats per creure que l'afirmació *e* és vertadera.

Però imaginem-nos, encara, que, sense que ho sàpiga l'Smith, és ell mateix, i no en Jones, el que aconseguirà la feina, i també que, sense que ho sàpiga l'Smith, ell mateix té deu monedes a la butxaca. La proposició *e* és aleshores vertadera, encara que la proposició *d*, de la qual l'Smith ha inferit *e*, sigui falsa. En el nostre exemple, doncs, és vertader tot això: 1) *e* és vertader, 2) l'Smith creu que *e* és vertader i 3) l'Smith té motius justificats per creure que *e* és vertader. Però és igualment clar que l'Smith no sap que *e* és vertader: perquè *e* és vertader en virtut del nombre de monedes que hi ha a la butxaca de l'Smith, mentre que l'Smith no sap quantes monedes hi ha a la butxaca de l'Smith, i fonamenta la seva creença de *e* en el recompte de les monedes a la butxaca d'en Jones, que ell creu falsament que és l'home que aconseguirà la feina.

Cas II

Suposem que l'Smith té una base de coneixement sòlida per a la proposició següent:

f) En Jones té un Ford.

La base de l'Smith podria ser que, al llarg de tot el temps pretèrit, fins on abasta la memòria de l'Smith, en Jones ha tingut un cotxe i aquest cotxe sempre ha estat un Ford, i que fa poc que en Jones li ha proposat a l'Smith que pugés al cotxe mentre conduïa el seu Ford. Ara imaginem que l'Smith té un

altre amic, en Brown, el parador del qual ignora totalment. L'Smith tria tres noms de lloc ben a l'atzar i construeix les tres proposicions següents:

- g) O en Jones té un Ford o en Brown és a Boston.
- h) O en Jones té un Ford o en Brown és a Barcelona.
- i) O en Jones té un Ford o en Brown és a Brest-Litovsk.

Cada una d'aquestes proposicions està implicada per *f*. Imaginem-nos que l'Smith s'adona de la implicació per *f* de cada una d'aquestes proposicions que ha construït, i procedeix a acceptar *g*, *h* i *i* basant-se en *f*. L'Smith ha inferit correctament *g*, *h* i *i* partint d'una proposició que disposa d'una base de coneixement sòlida. L'Smith, per tant, té motius justificats per creure cadascuna d'aquestes tres proposicions. Per descomptat, l'Smith no té ni idea d'on és en Brown.

Però imaginem-nos ara que s'escauen dues condicions diferents. En Jones *no* té pas un Ford, sinó que, en aquest moment, condueix un cotxe llogat. I, segonament, per pura coincidència i sense que l'Smith ho sàpiga, s'esdevé que el lloc mencionat en la proposició *h* resulta ser el lloc on és en Brown. Si aquestes dues condicions s'escauen, aleshores l'Smith no sap que *h* és vertader, tot i que 1) *h* és vertader, 2) l'Smith sí que creu que *h* és vertader i 3) l'Smith té motius justificats per creure que *h* és vertader.

Aquests dos exemples mostren que la definició *a* no determina una condició *suficient* del coneixement per part d'algú d'una proposició donada. Els mateixos casos, amb les modificacions oportunes, bastaran per mostrar que ni la definició *b* ni la definició *c* tampoc no ho aconsegueixen.

Miquel Montserrat i Capella, nascut a Barcelona l'any 1960, és doctor per la Universitat de Barcelona amb una tesi sobre Kant i l'idealisme, la primera part de la qual va ser publicada l'any 2002 (*Narratives de l'idealisme: Assaig sobre la historiografia filosòfica de l'idealisme alemany*). Professor a la Universitat de Yale (New Haven, Connecticut, EUA) (1989-1992) i a la Universitat Oberta de Catalunya (2005-2008), treballa actualment com a professor de filosofia en un centre públic i com a professor associat a la Facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelona.

Miquel Montserrat i Capella was born in Barcelona in 1960. He earned his PhD from the University of Barcelona with a thesis on Kant and Idealism, the first part of which was published in 2002 (*Narratives of Idealism: Essay on the philosophical historiography of German Idealism*). He has been a professor at Yale University (New Haven, Connecticut, USA) (1989-1992) and the Open University of Catalonia (2005-2008), and is currently teaching philosophy at a public school and as an adjunct professor at the Faculty of Philosophy of the University of Barcelona.
